

FEDERALE ADVIESRAAD VOOR OUDEREN

Advies 2018/12

De Federale Adviesraad voor Ouderen, opgericht krachtens de wet van 8 maart 2007 tot oprichting van een Federale Adviesraad voor Ouderen en waarvan de leden benoemd zijn bij het koninklijk besluit van 13 november 2012 houdende benoeming van de leden van de Federale Adviesraad voor Ouderen, heeft tot taak om op eigen initiatief, op verzoek van de federale regering of op verzoek van een Wetgevende Kamer advies uit te brengen over de tot de bevoegdheid van de federale overheid behorende aangelegenheden met betrekking tot de pensioenen, de gelijkheid van kansen, de sociale integratie en de bestrijding van de kansarmoede, de toegankelijkheid tot de gezondheidszorg en de mobiliteit.

Met toepassing van artikel 3 §3,1° van voormelde wet van 8 maart 2007 brengt de Federale Adviesraad voor Ouderen volgend advies uit:

ADVIES VAN DE FEDERALE ADVIESRAAD VOOR OUDEREN BETREFFENDE DE ALGEMENE BELEIDSNOTA ARMOEDEBESTRIJDING EN GROOTSTEDENBELEID, PERSONEN MET EEN BEPERKING, GELIJKE KANSEN VAN 30 OKTOBER 2018

ADVIES

A) Armoedebestrijding:

De federale ouderenraad bevestigt het advies 2018/4 "armoedebestrijding heeft een structurele aanpak nodig". Initiatieven zoals vermeld in de beleidsnota 'Lokale overlegplatformen voor de preventie en opsporing van kinderarmoede', zijn ongetwijfeld nuttig maar kunnen nooit de plaats innemen van structurele maatregelen zoals het optrekken van de uitkeringen tot de armoedegrens en het waarborgen van sociale grondrechten zodat armoede wordt voorkomen." In de beleidsnota van 30 oktober 2018 stelt de minister dat werk de beste remedie blijft tegen armoede. De FAVO wenst er toch op te wijzen dat ook de armoede bij werkenden toeneemt. In 2014 had 6% van de leefloontrekkers ook een inkomen uit arbeid. Vooral alleenstaanden hebben het moeilijk om met één loon in hun primaire behoeften te voorzien. Eén en ander heeft te maken met het toenemend aantal mensen dat tewerk gesteld is in tijdelijke statuten. Deze onzekere loopbanen hebben ook een negatief effect op de pensioenopbouw van deze mensen.

In de beleidsnota focust de minister vooral op jongeren en gezinnen in armoede er is geen aandacht voor de specifieke noden van ouderen in armoede. Uit het laatste rapport van de federale studiegroep voor de vergrijzing blijkt dat steeds minder ouderen in armoede leven. Het armoederisico gebaseerd op de Europese armoedegrens daalt bij 65 plussers over de periode 2005-2014. Daarna stabiliseert het rond het niveau van het armoederisico van de totale bevolking. In 2016 loopt 16 % van de 65-plussers een armoederisico wat nauw aansluit bij dat van de populatie jonger dan 65 jaar (15,9 %).

De FAVO wil deze cijfers echter nuanceren en verwijst naar haar advies over armoede bij hoogbejaarden. Armoede meten mag niet beperkt worden tot het inkomen maar moet ook rekening houden met de uitgaven. Prof Béatrice Storms meet armoede aan de hand van referentiebudgetten. Referentiebudgetten zijn geprijsde korven van goederen en diensten die illustreren hoeveel inkomen een gezin minimaal nodig heeft voor het betalen van de noodzakelijke uitgaven om adequaat aan de samenleving te kunnen participeren. Dit betekent de uitgaven kunnen doen om alle noodzakelijke behoeften in te vullen maar ook in staat zijn om de kosten te dekken verbonden met maatschappelijke participatie. Het kunnen vervullen van sociale rollen; ouder, grootouder, staatsburger, lid van een vereniging, ...

De EU-armoedenorm (1 139 euro per maand voor een alleenstaande, 1708 voor een koppel) ligt lager dan het noodzakelijk budget dat ouderen met een hoge woonkost nodig hebben om hun basisbehoefte

te voldoen en te kunnen participeren aan de samenleving. Het bedrag van de EU armoedegrens volstaat ook niet voor een ouder koppel met een lage woonlast maar dat zorgbehoevend is. De methodiek van referentiebudgetten geeft een veel genuanceerder beeld over armoede bij ouderen. Naast de woonkost is vooral ook de zorgkost doorslaggevend voor het armoederisico bij ouderen.

Het zijn vooral hoogbejaarden (80+ers) die zorg behoeven.

Deze groep ouderen neemt sterk toe. Zo berekende het federaal planbureau dat tegen 2050 10% van de Belgische bevolking ouder zal zijn dan 80 jaar. In totaal zal het aantal 80-plussers dan 1,1 miljoen bedragen. De levensverwachting voor mannen zal dan gestegen zijn van 74,9 tot 83,9 jaar, voor vrouwen van 81,4 tot 88,9 jaar. De Belgische bevolking zal stijgen tot bijna 11 miljoen.

Als er geen aangepast beleid gevoerd wordt dreigt het aantal arme ouderen opnieuw sterk te stijgen. Immers ook het aandeel van de zorgkost in het budget zal verder toenemen. Waar tot vandaag nog heel wat zorg voor 80 plussers 'gratis' wordt opgenomen door mantelzorgers, zal het aandeel van de mantelzorgers afnemen. Heel wat 80+ers waren eerder mantelzorger voor hun partner maar zijn vandaag alleenstaand. Het aantal alleenstaande ouderen zal samen met het aantal 80+ers toenemen.

De FAVO vraagt aan de Regering om een gedetailleerd rapport op te maken over het armoederisico bij hoogbejaarde(80 +ers).

Dit rapport brengt de anciënniteit van de pensioenen mee in beeld. Iemand die 20 jaar geleden een 'goed' pensioen had, kan vandaag een te laag pensioen hebben.

De FAVO erkent het effect van de optrekking van de laagste pensioenen in het kader van de welvaartsenveloppe. We pleiten uitdrukkelijk voor het behoud van de welvaartsenveloppe en vragen die ook in te zetten voor het optrekken van de te lage 'oudere pensioenen'.

Dit rapport bouwt niet alleen verder op inkomensgegevens en EU armoedegrenzen. Om een duidelijk beeld te krijgen van armoede bij hoogbejaarden moet ook het uitgavenpatroon in kaart worden gebracht. De FAVO vraagt hierbij om gebruik te maken van de methodiek van referentiebudgetten zoals hierboven beschreven.

Aan de federale studiec ommissie voor de vergrijzing de opdracht te geven om in haar volgend rapport een prognose te berekenen voor armoede bij hoogbejaarden tussen 2020 en 2050 en dit vertrekkend van de methodiek van de referentiebudgetten.

De FAVO vraagt om in de volgende beleidsnota apart aandacht te schenken aan armoede bij ouderen en concrete structurele maatregelen te ontwikkelen om het aantal ouderen dat in armoede leeft terug te dringen. Het is belangrijk hierbij werk te maken van de automatische rechtentoe kenning.

Aangezien verschillende overheidsniveaus (federale overheid, Gemeenschappen, Gewesten en lokale autoriteiten) betrokken zijn, is een interministeriële samenwerking zeer belangrijk. Bovendien moeten de OCMW' s en lokale besturen, die het dichtst bij de burger staan, de kans/middelen krijgen om armoede bij ouderen aan te pakken.

De FAVO pleit voor een ruime toepassing van het referentie-budget bij het voeren van een effectief armoedebeleid. Zij maken het de OCMW' s mogelijk de noden af te toetsen en een menswaardig inkomen te garanderen.

B. Gelijke kansen

In de beleidsnota gelijke kansen wordt discriminatie op basis van leeftijd niet opgenomen. Sinds 2007 verbiedt de Antidiscriminatiewet nochtans discriminatie op basis van leeftijd. Discriminatie op basis van leeftijd komt vaak voor op de arbeidsmarkt, maar ook in andere sectoren zoals de toegang tot goederen en diensten. Zo is het voor ouderen moeilijker om een hospitalisatie- of autoverzekering af te sluiten en om een lening te krijgen.

Ook in de politiek is sprake van ongelijke kansen. Ouderen zijn een toenemende bevolkingsgroep. In 2000 telde België 2 249 411 zestigplussers, zijnde 21.9% van de bevolking. Tegen 2050 wordt dat 32.5%, ongeveer 3,5 miljoen personen. De rechten en plichten van deze groeiende groep worden onvoldoende door henzelf bepaald. In de verkozen beslissingsorganen is er zelfs een dalende trend bij oudere mandatarissen. Jarenlang gold het mantra "verjonging en vernieuwing". Wij vinden het tijd voor "ervaring en vernieuwing", opdat de maatschappelijke realiteit beter weerspiegeld wordt in de politieke besluitvorming.

De FAVO vraagt aan de Regering om met het oog op de verkiezingen van 2019, initiatieven te nemen voor een betere vertegenwoordiging van ouderen in de politiek. De FAVO vraagt ook aandacht voor de toegang voor ouderen tot de digitale dienstverlening van de overheid.

De relatie tussen burger en overheid wordt almaar digitaler. Formulieren vind je alleen nog online, voor een nieuw paspoort maak je via de computer een afspraak, in voorgedrukte vakjes moet je antwoorden formulieren over je burgerlijke stand, beroep, inkomen ... Ouderen die niet online zijn, geen computer hebben of er minder vlot mee overweg kunnen voelen zich steeds meer uitgesloten. Kansarme en laaggeschoolde ouderen vinden nog minder de weg naar de overheid en maken geen gebruik van bepaalde rechten die ze hebben. Steeds meer ministers starten met online hulpverlening of stellen formulieren en dossiers ter beschikking online (medisch dossier bijvoorbeeld).

De FAVO vraagt Regering om in overleg met alle leden van de regering, een actieplan uit te werken om alle overheidsdiensten ook toegankelijk te houden voor wie niet 'online' is en om de digitale dienstverlening voor ouderen beter toegankelijk te maken.

Goedgekeurd tijdens de algemene vergadering van 13 december 2018.

**De voorzitter,
Maddie GEERTS**

**De ondervoorzitter,
Philippe ANDRIANNE**